

Âşıklık geleneğinin günümüz temsilcilerinden Bayburtlu Âşık Süphânî**Uğur DOĞAN¹** ¹Bayburt Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Bayburt, Türkiye**Araştırma Makalesi/Research Article****DOI:** 10.70736/ijoess.1670

Gönderi Tarihi/ Received:

Kabul Tarihi/ Accepted:

Online Yayın Tarihi/ Published:

13.05.2025

04.09.2025

15.09.2025

Öz

Âşıklık geleneğinin yaşayan günümüz temsilcilerinden Bayburtlu Âşık Süphânî'yi yaşamı, âşıklığı ve çeşitli seçkin eserleriyle birlikte ele alan bu çalışmada; alan araştırması, yapılandırılmamış görüşme ve içerik analizi yöntemlerinden yararlanılmıştır. Âşık Süphânî'nin yaşamı ve âşıklığı hakkında bilgilere ulaşılabilmesi amacıyla kendisi ile bir yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Âşık Süphânî'nin çalışma kapsamına alınan eserleri biçim, tür, konu içeriği, hece ölçüsü, form, ezgisel yapı, ritmik yapı ve seyir yapısı gibi çeşitli özellikleri bakımından Türk halk müziği ve Türk halk edebiyatı disiplini çerçevesinde çözümlenerek tasnif edilmiş ve tablo halinde gösterilmiştir. Çalışma sonucunda Âşık Süphânî'nin, âşık atışmaları, leb değmez, irticalen çalıp-söyleme gibi âşıklık geleneğinin oldukça önemli pratiklerini uygulayabilen bir gelenek temsilcisi olduğu, incelenen koşma biçimindeki 7 eserde deyiş-nasihat, güzelleme, aşk-sitem, aşk-sevda, yiğitlik-kahramanlık, mizah-taşlama gibi temaların işlendiği ve eserlerin konu içeriği bakımından türkü, deyiş, koçaklama ve güzelleme gibi edebi türlerde oluşturulduğu bulgularına ulaşılmıştır. Bu çalışmanın; yaşayan bir âşıklık geleneği temsilcisini literatüre kazandırması ve kendinden sonraki çalışmalara kaynaklık etmesi bakımından önemli olacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Âşıklık geleneği, Âşık Süphânî, Bayburt.***Âşık Süphânî from Bayburt, one of today's representatives of the minstrelsy tradition*****Abstract**

In this study, which examines the life, minstrelsy and various distinguished works of Âşık Süphanî from Bayburt, one of the living representatives of the minstrel tradition, field research, unstructured interview and content analysis methods were used. In order to reach information about the life and minstrelsy of Âşık Süphanî, a face-to-face interview was conducted with him. The works of Âşık Süphanî included in the scope of the study were analyzed and classified within the framework of the discipline of Turkish folk music and Turkish folk literature in terms of various features such as form, genre, subject content, syllabic meter, form, melodic structure, rhythmic structure and progression structure and were shown in a table. As a result of the study, it was found that Âşık Süphanî was a representative of the tradition who could apply very important practices of the âşık tradition such as âşık squabbles, leb değmez, improvisational playing and singing, themes such as idiom-advice, beautification, love-reproach, love-passion, bravery-heroism, humor-satirization were handled in the 7 works in the examined koşma form, and the works were created in literary genres such as folk song, idiom, koçaklama and beautification in terms of subject content. It is anticipated that this study will be important in terms of bringing a living representative of the âşık tradition to the literature and being a source for subsequent studies.

Keywords: Minstrelsy tradition, Âşık Süphanî, Bayburt.**Sorumlu Yazar/ Corresponded Author:** Uğur DOĞAN, E-posta/ e-mail: ugurdogan@bayburt.edu.tr

GİRİŞ

İnsanoğlunun varoluşundan bu yana toplumların sürekli bir değişim ve dönüşüm süreci içerisinde bulundukları ifade edilebilir. Sosyolojik, politik, ekonomik ve teknolojik gelişmeler, insan ve toplum üzerinde son derece geniş bir etki alanına sahiptir. Özellikle 19. yy. itibarıyla gerçekleştirilen bilimsel çalışmalar ışığında ivme kazanan teknolojik gelişmelerle birlikte tüm dünyada büyük bir hızla yaygınlaşan sanayileşme süreci, birey ve toplum ekseninde gündelik yaşam alışkanlıklarının değişime uğramasında büyük rol oynamaktadır.

Ritzer ve Stepnisky'e göre 19. yüzyıldaki siyasi ihtilaller, sanayileşme, kapitalizmin ve sosyalizmin ortaya çıkışı, hızlı şehirleşme süreci, dini inançlardaki değişim, bilim ve teknolojiadaki gelişmeler gibi pek çok etken, toplum yapısını dönüştürerek günümüz modern toplumlarının temelini oluşturmuştur (Ritzer & Stepnisky, 2014: s.5).

Sanayileşme süreci ile baş gösteren toplumsal değişim ve dönüşüm süreci, günümüzde küreselleşme ve dijitalleşmenin de etkisi ile bambaşka bir boyut kazanmıştır. Günümüzde tablet, bilgisayar, akıllı telefon gibi cihazlarla birlikte internetin ve sosyal medya platformlarının yaygın kullanımı neticesinde dijitalleşmenin etkilerini insan yaşamının hemen hemen tüm mecralarında hissetmek mümkündür.

Pek çok alana etki eden dijitalleşme, bilginin sayısal verilere dönüştürülerek bilgisayar ortamına aktarılma sürecini ifade etmektedir (Beyaz Özbey, 2022: s.146). Analogdan sanala dönüşümün çok ötesinde bir kavram olarak yaşamın tüm alanlarında insani ilişkileri etkileyen dijitalleşme, başta devlet olmak üzere sağlık, eğitim, iletişim, ekonomi ve siyaset gibi birçok alanda dijital dönüşümün yaşanmasını sağlamış ve verilerin sanal ortamda işlenmesinin ötesine geçerek, toplumsal yaşamın tüm yönlerini dijitalleştirmiştir. (Kafkasyalı & Oğuzhan, 2025: s.57).

Ekonomik ve teknolojik açıdan avantajlı konumda bulunan kimi toplumlar, küreselleşme süreci ile birlikte kendi kültürel değerlerini dünya pazarına sunarak kültürel bir egemenlik sağlamaktadırlar. Geleneksel toplumların kültür ve kimliklerine olumsuz etki eden bu durum neticesinde ise özgün nitelikteki birtakım kültürel pratikleri yok etmekte ya da etkisiz kılmaktadır (Kaygusuz, 2024: s.21).

Sözlü kültürümüzün başlıca unsurlarından biri olan âşıklık geleneğinin de tüm dünyada etkisini gösteren bu süreçten son derece olumsuz bir biçimde etkilendiğini söylemek mümkündür. Dijitalleşme ile birlikte bireylerin arzu duydukları imgelerin değişmesi, geleneksel-kültürel değerlerin sosyal medyada popüler kültür unsurlarına kıyasla daha az yer

alıyor ya da hiç yer almıyor oluşu, geleneği temsil eden bireylerin karşılaştıkları ekonomik güçlükler ve bunun gibi birçok çeşitli nedenden ötürü geçmişle gelecek arasındaki bağların zayıfladığı düşünülmektedir. Günümüzde âşıklık geleneğini temsil eden bireylerin ve bu geleneği takip eden dinleyicilerin sayısında hissedilir ölçüde bir azalma meydana geldiği dikkat çekmektedir.

Gelecek nesillere aktarılması ve yaşatılması önemli görülen âşıklık geleneği, UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi uyarınca 2009 yılında bir araya gelen Hükümetlerarası Komite'nin 4. oturumunda “İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesine” dahil edilmiştir (Ölçer Özünel, 2019: s.41). Özünel'in aktarmış olduğu bu bilgi, yukarıda âşıklık geleneği ile ilgili olarak ileri sürülen düşünceyi destekler niteliktedir.

Günümüzün sosyokültürel anlamdaki bu olumsuz manzarasına karşın, Türkiye'nin büyük şehirlerine kıyasla görece daha az gelişmiş, içe dönük bir toplumsal yapıya sahip olan küçük şehirlerinde âşıklık geleneğinin sürdürülmesine büyük katkılar sağlayan az sayıda âşıklık geleneği temsilcisine rastlamanın mümkün olduğu söylenebilir. Kültürün sürdürülebilirliği ve genç dimağlara aktarılabilmesi açısından günümüzde Anadolu'nun çeşitli yörelerinde bu geleneği temsil eden ve yaşatan âşıkların gerek yaşam hikâyeleriyle gerekse eserleriyle bilimsel literatüre kazandırılması son derece önemli bir husus olarak değerlendirilmektedir.

Literatür kaynaklar incelendiğinde; âşıklık geleneği temsilcileri ile ilgili birçok çalışma gerçekleştirildiği görülmektedir. Örneğin; Şimşek (2016), Âşık Veysel'in âşıklık geleneği içerisindeki yeri üzerine çeşitli değerlendirmelerde bulunmuştur. Bektaş (2021), Kars yöresi âşıklık geleneğinin dönüşüm sürecini, günümüzde değişen icra mekânları bağlamında ele almıştır. Öger (2010), geçmişten günümüze Denizli yöresi âşıklık geleneğinin durumu hakkında bilgiler sunmuş olduğu çalışmasında toplumsal yaşamdaki değişim açısından yöre âşıklarının yetiştirme biçimleri, icra ortamları ve işlenen konulardaki değişim üzerinde durmuştur. Türkan (2016), Gümüşhane Şiran yöresinden Âşık İsmail Terzani'yi âşıklık geleneği içerisindeki konumu açısından ele almıştır. Şişman (2007) Karadeniz yöresi kemençeli âşık geleneği konusunu işlemiştir. Açar (2022), Erzurum yöresi âşıklık geleneği temsilcilerinden Âşık Reyhanî'nin müziksel kimliği hakkında birtakım tespitlerde bulunmuştur. Ünal ve Çalışkan (2023), Bayburtlu Âşık Kurbanî'yi yaşamı, eserleri ve geleneğe yönelme süreci açısından ele almışlardır. Türk bilim dünyasına katkıda bulunan bu tür çalışmalar, âşıklık geleneğine önemli katkılar sağlayan âşıkların ve onların üretmiş oldukları eserlerin literatüre

kazandırılması yoluyla oluşturulacak bilimsel-kültürel envanterin gelecek nesillere aktarılması açısından son derece önemli görülmektedir.

Bu çalışmada, âşıklık geleneğinin günümüzde örneklerine az rastlanan irticalen (doğaçlama) çalıp-söyleme, leb değmez atışmaları ve âşık karşılaşmaları gibi oldukça önemli pratiklerini son derece başarılı bir biçimde yerine getirebilen ve bu geleneğin günümüzde yaşayan temsilcilerinden Bayburtlu Âşık Süphânî, yaşamı, âşıklığı ve seçkin örneklerden oluşan çeşitli eserleriyle ele alınmıştır.

Âşık Süphânî ile ilgili literatür kaynaklar incelendiğinde; Bayburt yerel basınında yer alan birkaç haber, âşığın kendisi tarafından yayımlanan “Beni Benden Sorma” ve “Ona Yanarım” adında iki şiir kitabı ve Turan ve Saluk (2011) editörlüğünde yayımlanan Sazın ve Sözü’nün Sultanları: Yaşayan Halk Şairleri VI isimli kitapta yer alan Elif Akduman’ın Ali Sırrı Çoban (Âşık Süphani) başlıklı çalışması dışında herhangi bir veriye ulaşılamamıştır. Dolayısıyla âşıklık geleneğinin yaşatılmasına önemli katkı sağlayan değerli bir gelenek temsilcisini yaşamı, âşıklığı ve çeşitli eserleriyle hem Türk halk müziği hem de Türk halk edebiyatı disiplini çerçevesinde konu alarak literatüre kazandırılması amacıyla hazırlanan bu çalışmanın, kendisinden sonraki çalışmalara kaynaklık edeceği ve literatüre katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

YÖNTEM

Araştırma grubu (evren-örneklem)

Nitel araştırma deseninde oluşturulan bu çalışmanın evrenini Türkiye sahası âşıklık geleneği, örneklemine ise bu geleneğin günümüz temsilcilerinden Âşık Süphânî ve çalışma kapsamına alınan 7 eseri oluşturmaktadır. Çalışmanın etik kurallara uygunluğu, Bayburt Üniversitesi Rektörlüğü Etik Kurulunun 20.02.2025 tarih ve 75 sayılı kararıyla oy birliği ile onaylanmıştır.

Veri toplama araçları

Çalışma verilerinin toplanmasında ve işlenmesinde; literatür taraması, alan araştırmasının yapılandırılmamış görüşme yöntemi ve içerik analizi yöntemlerinden yararlanılmıştır.

Verilerin toplanması/işlem yolu

Çalışmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesinin oluşturulmasında literatür taraması yöntemine başvurulmuştur. Çalışmanın kavramsal ve kuramsal çerçeve başlığı altında literatür kaynaklardan elde edilen bilgiler ışığında; âşık, âşıklık geleneği, âşıklık geleneğinin başlıca pratikleri, âşıklık geleneği ürünlerinde biçim ve tür gibi kavramlar açıklanmıştır.

Âşık Süphânî'nin yaşamı ve âşıklığı ile ilgili bilgi ve belgelere ulaşılmasında alan araştırmasının yapılandırılmamış görüşme yönteminden faydalanılmıştır.

Yapılandırılmamış görüşmeler, diğer görüşme yöntemlerine kıyasla daha esnek yapıdadır. Araştırmacıya görüşmeci ile arasında doğal bir etkileşim ortamı sunan yapılandırılmamış görüşme yöntemi, görüşme esnasında yeni fikirlerin ve bilgilerin açığa çıkarılabilmesine olanak sağlamanın yanı sıra araştırmacının konuyu daha derin boyutlarıyla inceleyebilmesine de imkân tanımaktadır (Güçlü, 2021: s.132).

Bu bağlamda gerçekleştirilen yapılandırılmamış yüz yüze görüşme neticesinde Âşık Süphânî'nin yaşam hikâyesi, âşıklığa nasıl yöneldiği, âşıklık sanatını geliştirmede kimlerden ne şekilde etkilendiği, âşıklık geleneğini temsil noktasında ne gibi çalışmalar gerçekleştirdiği ve âşıklık geleneğinin günümüzdeki durumu hakkında neler düşündüğü gibi konular hakkında kendisinden bilgi alınmıştır. Gerçekleştirilen görüşme yapılandırılmamış nitelikte olduğundan görüşme öncesinde herhangi bir soru şablonu oluşturulmamış, görüşmenin seyri tamamen doğaçlama bir biçimde sürdürülmüştür. Söz konusu görüşme video kamera yardımıyla kayıt altına alınmıştır. Daha sonrasında görüşmecinin aktardığı bilgiler, imlâ kuralları da göz önünde bulundurularak aslına uygun şekilde redakte edilmiştir. Çalışmaya daha kapsamlı bir nitelik kazandırılması amacıyla Âşık Süphânî'nin yaşamı ile ilgili oluşturulan olay örgüsüne uygun düşecek şekilde çeşitli görsel dokümanlara da yer verilmiştir.

Çalışmada başvuru bir diğer bilimsel araştırma yöntemi de içerik analizi yöntemidir. İçerik analizi yöntemi teyit edilebilir, oranlanabilir, objektif verilere ulaşılabilmesi amacıyla yazılı, görsel ve işitsel pek çok farklı türden materyalin belirli kurallar çerçevesinde çözümlenebilmesine olanak sağlayan nitel bir araştırma yöntemidir (Metin & Ünal, 2022).

Âşık Süphânî'nin, çalışma kapsamında gerçekleştirilen görüşme sırasında aktarmış olduğu 7 adet eseri, Sibeliyus nota yazım programı yardımıyla nota metinleri haline getirilmiş, içerik analizi yöntemi yardımıyla Türk halk edebiyatı ve Türk halk müziği disiplini çerçevesinde biçim, tür, konu içeriği, hece ölçüsü, form, ritmik yapı, karar sesi, ezgi ve seyir yapısı gibi çeşitli özelliklerine göre çözümlenerek tasnif edilmiş ve tablo halinde gösterilmiştir.

Verilerin analizi

Çalışma kapsamında elde edilen veriler doğrultusunda Âşık Süphânî'nin yaşamı, âşıklık geleneği içerisindeki konumu ve incelenen 7 adet eseri betimsel bir biçimde işlenmiş olup çalışmanın sonuç bölümünde bu hususlarla ilgili çeşitli yorum, tespit ve önerilerde bulunulmaya çalışılmıştır.

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Sözlü kültürümüzde önemli bir yer tutan âşıklık geleneğinin asırlardır varlığını sürdürmesinde, hiç şüphesiz âşıkların büyük katkıları bulunmaktadır.

Halk arasında saz şairi, çöğür şairi, meydan şairi veya halk ozanı olarak adlandırılan âşıklar (Günay, 2018: s.54), irticalen (doğaçlama) ya da önceden kaleme alarak üretmiş oldukları eserlerini saz eşliğinde veya saz olmaksızın çeşitli geleneksel normlar doğrultusunda aktarabilen (Sakaoğlu, 2014: s.102) ve çoğunlukla geçimlerini sağladıkları başkaca meslekleri de bulunan kimselerdir (Reinhard & Reinhard, 2007: s.97).

Türk kültürünün önemli unsurlarından biri olarak yüzyıllar içerisinde edinilen tecrübelerle biçimlenen âşıklık geleneği, kendine özgü bir icra geleneğine ve belli başlı kurallara sahiptir (Artun, 2008: s.9).

Âşıklık geleneğinin başlıca önemli pratikleri arasında âşık karşılaşmaları, irticalen çalıp-söyleme, leb değmez atışmaları gibi çeşitli uygulamaların geldiği ifade edilebilir.

İki veya daha fazla gelenek temsilcisinin doğaçlama biçimde (irticalen) dinleyicileri eğlendirmek, duygu-düşüncelerini, hünerlerini sergilemek ya da birbirleri üzerinde üstünlük kurmak amacıyla belli başlı kurallar doğrultusunda şiirsel bir üslupla söyleşmelerine karşılaşma denilmektedir (Kaya, 2000: s.27).

“Leb değmez (dudak değmez), âşıklık geleneği içerisinde çok önemli atışma türlerinden biridir. İki dudak arasına iğne yerleştirilerek yapılır. Alfabemizin B, M, P, V harfleri kullanılan kelimeler içerisinde geçerse dudak kapanır, iğne batar. Yarışma da böylece kaybedilir. Durum böyleyken âşık, kafiye ve mana derinliğini de bozmayacak. Bu durum, hem kelimelere yeni çağrışım kazandırarak dilde zenginliği getiriyor hem de oldukça geniş bir kültür birikimini gerektiriyor” (TRT Arşiv, 2018).

Âşıklık geleneği ürünlerinin, halk edebiyatı disiplini çerçevesinde çeşitli özelliklerine göre sınıflandırıldığını ifade etmek mümkündür.

Halk edebiyatında biçim; nazım birimi, ölçü, kafiye örüntüsü ve mısra sayısı gibi ürünün dışarıdan gözlemlenebilen niteliklerine göre, tür ise konu ve ezgi gibi unsurlara göre belirlenmektedir (Oğuz, 2001: s.15).

Âşıklık geleneği ürünleri halk edebiyatında hece ölçüsüyle meydana getirilen edebi biçimler ve aruz ölçüsü ile meydana getirilen edebi biçimler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Aruz ölçüsü ile meydana getirilen edebi biçimler çalışma konusu kapsamı dışında kalacağı için hece ölçüsüyle meydana getirilen edebi biçimlere değinmenin çalışma açısından fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Âşıklık geleneğinde hece ölçüsüyle meydana getirilen edebi biçimler mâni ve koşmadır. Çoğunlukla 7'li, nadir de olsa 8'li hece ölçüsüyle meydana getirilen mâni biçimi, âşıklar tarafından diğer edebi biçimlere nazaran daha az kullanılmaktadır. Âşıkların koşma biçimindeki eserleri 11'li ve 8'li hece ölçüsüyle oluşturulmaktadır (Boratav, 1969: s.26).

Boratav'ın aktarmış olduğu bilgiler göz önünde bulundurulduğunda; âşıklık geleneği ürünlerinde en çok kullanılan nazım biçiminin koşma olduğu anlaşılmaktadır.

Koşmalar, 11'li hece ölçüsünün 4+4+3 veya 6+5 duraklı kalıplarıyla meydana getirilebileceği gibi her iki kalıbın bir arada kullanıldığı örneklere de rastlanmaktadır. Genellikle koşmalarda dörtlük sayısı üç ile beş arasında değişebilmektedir fakat dörtlük sayısı beşi aşan koşma örnekleri de bulunmaktadır (Dilçin, 1983: s.305-306).

Halk edebiyatında konu içeriğine göre âşıklık geleneği ürünleri; aşk-sevda temalarını işleyen ve sevilen kişiye övgüler içeren şiirler güzelleme, yiğitlik-kahramanlık temalarını işleyen şiirler koçaklama, toplumu derinden etkileyen yıkıcı olayları ya da ölen bir kimseye duyulan hüznü işleyen şiirler ağıt, bir kimseyi ya da bir durumu yermek amacıyla alaycı bir üslupla oluşturulan şiirler taşlama, toplumda iz bırakan savaş, isyan ya da önemli kişilerin kahramanlıklarını işleyen epik temalı şiirler destan, öğretici temalar işleyen şiirler ise deyiş-nasihat şeklinde çeşitli başlıklar altında sınıflandırılmaktadır (Doğan, 2023: s.58-60).

BULGULAR

Âşık Süphânî'nin yaşamı ve âşıklık geleneği içerisindeki konumu

Çalışmanın bu bölümünde, gerçekleştirilen alan araştırması neticesinde Âşık Süphânî'nin yaşamı, âşıklığa başlaması, mahlas alması, âşıklık geleneğinin temsili adına yapmış olduğu çalışmalar ve âşıklık geleneğinin günümüzdeki mevcut durumu hakkındaki çeşitli görüş ve tespitlerine yer verilmiştir.

Asıl ismi Ali Sırrı Çoban olan Âşık Süphânî, Bayburt'ta çobanlık yaparak geçimini sağlayan bir babanın oğlu olarak 1960 yılında dünyaya gelmiştir. Öğrenim yaşamını Bayburt'ta tamamlayan Âşık Süphânî, çocukluk çağlarında baba mesleği olan çobanlık yaparak ailesinin geçimine katkıda bulunmuş, gençlik çağlarında ise gurbete çıktığı ağabeyleriyle birlikte taş ustalığı yaparak geçimini kazanmıştır. 1989 yılında memleketi Bayburt'a geri dönen Âşık

Süphânî, aynı yıl Bayburt İl Sağlık Teşkilatı'nda teknisyen olarak çalışmaya başlamıştır. Bu kurumdaki görevini günümüzde halen sürdürmektedir.

Âşık Süphânî, yaşamının bu dönemini şu şekilde aktarmaktadır;

“Ben, aslen Bayburt’un yerlisiyim. Bayburt’un Kaleardı Mahallesi’nde 1960 yılında dünyaya gelmişim. Geçimini çobanlıkla sağlayan çoban Murat’ın oğluyum. Soyadım da zaten Çoban’dır. Rahmetli babamız çobanlık yaparak bizleri yetiştirdi, büyüttü. Onun için bu gibi şeylerden de şeref duyarım. Allah’a çok şükür geçmişime, geleceğime gayet bağlı birisiyim. Ailesini, çocuklarını seven birisiyim. Bayburt Zahit Mahallesi’nde büyüdüm. Ben de babamla birlikte çobanlık mesleğini 16 yaşına kadar yaptım. Yanılmıyorsam 17-18 yaşlarımda ağabeylerimle birlikte gurbete çıktım. Ağabeylerim taş ustasıydı. Cami, minare, villa ne olursa işte bu tür işlerde çalıştım. Taş işçiliğini öğrendim. Kendim de taş ustasıyım. 1989 yılında gurbette çalışmayı bıraktım ve Bayburt’a geri döndüm. Bayburt İl Sağlık Teşkilatı’nda teknisyen olarak çalışmaya başladım. Bugün bu görevime devam etmekteyim. Üç kız, iki erkek evladım, dokuz da torunum var” (Süphânî, Kişisel Görüşme, 20.01.2025).

Literatürdeki kaynaklar incelendiğinde gelenek temsilcilerinin âşıklığa yönelmelerinde çeşitli etkenlerin etkili olduğu göze çarpmaktadır. Bu etkenlerin gelenek temsilcilerinin kişisel yaşantılarına özgü çeşitli nedenlere bağlı olarak ortaya çıktığı ifade edilebilir.

Gelenek temsilcilerinin âşıklık sanatına ilgi duymaya başlamalarında; anlatılan âşık öykülerinden etkilenme, çalıp-söylemenin olduğu çeşitli icra ortamlarında bulunma, rüya görme, ruhsal yönden çeşitli sıkıntılara sebep olan olaylar yaşanması, sıra hasreti ya da geçim sıkıntısı gibi durumlar, aile, yakın çevre ya da yöredeki diğer âşıklık geleneği temsilcilerinden etkilenme gibi birçok etken rol oynayabilmektedir (Kaya, 1991: s.31-32).

Çocukluk çağlarından itibaren saz çalıp türkü söylemeye karşı büyük bir ilgi duyan Âşık Süphânî, müzik yaşamına 13-14 yaşlarındayken satın aldığı bir bağlamayı kendi imkânlarıyla çalmayı öğrenerek başlamıştır. Dönemin önde gelen âşıklarının usta malı eserlerini çalıp-söyleyerek müziksel yönünü geliştiren Âşık Süphânî, bu süreçteki izlenimlerini şu şekilde aktarmaktadır;

“Bu âşıklık hevesim, tabii ki çocukluk zamanlarımdan geliyor. O zamanın âşıklarından rahmetli Murat Çobanoğlu, rahmetli Âşık Reyhani gibi âşıkların deyişlerini söyleyerek başladım bu işe. Derken 13-14 yaşındayken bir saz aldım.

Zor-kötek o sazı çalmayı kendi çabalarım ile öğrendim. Bizim Bayburt yöresine o zamanki âşıklardan Şeref Taşlıova, Murat Çobanoğlu, Reyhani, Mevlüd İhsani gibi isimler gelirlerdi. Hatta çocukken ilk kez Bayburt Çoruh Sineması 'nda bu isimlerle birlikte sahneye çıkıp iki tane türkü seslendirmiştik. Tabii o âşıkların türkülerinden. Bende âşıklığa karşı çok heves vardı. Dedim ki kendi kendime; "Ben de kaset yapacağım. Bu kasetlerim illa ki bir yerlerde satılacak". Dedim ya heves ettim" (Süphânî, Kişisel Görüşme, 20.01.2025).

Aktarılan bilgiler göz önünde bulundurulduğunda Âşık Süphânî'nin âşıklığa yönelmesinde Bayburt yöresine gelen Murat Çobanoğlu (1940-2005), Mevlüd İhsani (1928-2010), Şeref Taşlıova (1938-2014) ve Âşık Reyhani (1932-2006) gibi âşıklık geleneğinin önde gelen usta isimlerinin büyük rol oynadıkları anlaşılmaktadır.

Âşıklık geleneğinin temel evrelerinden birinin de çıraklık süreci olduğu söylenebilir. Çıraklık; âşıklık geleneğine gönül vermiş genç bireylerin, usta bir âşığın yanında bulunarak geleneğin usûl ve esaslarının yanı sıra dinleyicilere hitap edebilme, etkili şiir söyleme ve saz çalma gibi meziyetlerin ince noktalarını yakından takip etme imkânı buldukları informal bir eğitim süreci olarak tanımlanabilir.

Âşık Süphânî, kendi çıraklık dönemiyle ilgili süreci şu şekilde aktarmaktadır;

"Usta şairlerin şiirlerini okuduğum zaman kendimi daha güçlü hissedirdim. Ustasız çırak olmaz. Benim ustam yoktu ama bu geleneği sürdüren çok usta arkadaşlarım vardı. Sivaslı Âşık Kul Nuri ile çok gezdim dolaştım. Bugün hala arkadaşlığımızı sürdürüyoruz. Bizde kim bu işe önce başlamışsa o sonrakinin ustasıdır. Fakat meydana çıktığınız zaman orada işin rengi değişir aynı pehlivan misali. Yaklaşık 35 senedir bu geleneği sürdürüyorum. Kültür Bakanlığı'na bağlı bir halk ozanım. Orada da adıma kayıtlı eserlerim bulunmaktadır" (Süphânî, Kişisel Görüşme, 20.01.2025).

Âşık Süphânî ile ilgili olarak aktarılan bu bilgiler göz önünde bulundurulduğunda çalıp-söyleme sanatını geliştirmesi hususunda doğrudan bir usta-çırak ilişkisinin söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır. Usta malı eserler çalıp-söylemenin sanatına büyük güç kattığına dikkat çeken Âşık Süphânî'nin, sanatını geliştirme hususunda aralarında yakın arkadaşlık ilişkileri bulunan diğer gelenek temsilcilerinden de yararlandığı ifade edilebilir. Kültür Bakanlığı'na bağlı bir âşıklık geleneği temsilcisi olan Âşık Süphânî'nin, bu yönüyle sanatına kurumsal bir kimlik

kazandırdığı anlaşılmaktadır. Öte yandan eserlerini kendi adına kayıt altına aldırması ise telif hakları konusunda bilinçli bir yaklaşıma sahip olduğunu göstermektedir.

Âşıklık geleneğinde öne çıkan olgulardan bir diğerinin de mahlas alma olduğu ifade edilebilir. Mahlas kısaca gelenek temsilcilerinin şiirlerinde kullandıkları takma ad olarak tanımlanabilir.

Âşıkların mahlas alma süreçlerinin birbirinden farklı olduğunu söylemek mümkündür. Kimi âşıklar kendisinin uygun gördüğü ya da toplumun kendisine yakıştırmış olduğu bir takma ismi mahlas olarak kullanmayı tercih ederken, kimi âşıklar ise bir takma ad yerine kendi ismini, soy ismini ya da isim ve soy ismini birlikte mahlas olarak kullandıkları görülmektedir. Yanında yetiştiği usta âşık tarafından ya da rüyada gördüğü kutsal bir kişilik tarafından kendisine mahlas verilen âşıklara da rastlamak mümkündür (Doğan, 2023: s.33-34).

Asıl ismi Ali Sırrı Çoban olan Âşık Süphânî, kendi mahlas alma süreci ile ilgili yaşadıklarını şu şekilde aktarmaktadır;

“Çocukken çok sık hastalanıyordum. Yine böyle hastalanmıştım. O sırada amcam; “Bu çocuk iki ismi birden kaldıramıyor. Gelin biz bu çocuğa Süphan diyelim” diyor. Sonra Süphan’ı Süphânî eyledik. Bayburt’ta beni herkes Süphânî olarak tanıyor” (Süphânî, Kişisel Görüşme, 20.01.2025).

Âşıklık sanatına yöneldiği ilk yıllarda dönemin önde gelen âşıklık geleneği temsilcilerinin usta malı eserlerini çalıp-söyleyen Âşık Süphânî’nin ilerleyen süreçte sanatsal yönünü geliştirerek kendi eserlerini çalıp-söylemeye başladığı söylenebilir. Çalıp-söylediği eserleriyle zamanla Bayburt yöresinde tanınır bir âşıklık geleneği temsilcisi haline gelen Âşık Süphânî’nin, 80’li yılların ortalarından itibaren sanatını bir adım daha ileriye taşıyarak yurt çapında düzenlenen çeşitli organizasyonlarda yer almaya başladığını ve bu sayede daha geniş kitlelere ulaşma imkânı yakaladığını ifade etmek mümkündür.

“1986 yılında Bayburt’un 189 pare köyünün hemen hemen 160’ını sazımla gezmiş bir insanım. Âşıklığımı bu şekilde usta malı eserler söylemeye geliştirdim. Derken kendi türkülerimi çalıp-söylemeye başladım. İlk zamanlarımda Bayburt’un düşman işgalinden kurtuluşu dolayısıyla düzenlenen kutlama programlarında sahneye çıkıyordum fakat orada halk türkülerinden, yöresel türkülerimizden çalıp-söylüyordum. Ama ben âşıklığa heves ettim, kendi çapımda gayret ettim. Köylerden geldim indim Bayburt’a. Bayburt’a indikten sonra tanınmaya başladım. Tanınmaya

başladıktan sonra da Türkiye'ye açıldım. Türkiye'ye açıldıktan sonrasındaysa çoğu yerlerde şölenlere, âşıklar yarışmalarına katılmaya başladım” (Süphânî, Kişisel Görüşme, 20.01.2025).

Görsel 1’de TRT Erzurum Radyosu’nda bir programa katılan Âşık Süphânî, Âşık Reyhani Stüdyosu önünde görülmektedir.

Görsel 1. Âşık Süphânî, TRT Erzurum Radyosu Âşık Reyhani Stüdyosu önünde (Âşık Süphânî, 2025).

Âşık Süphânî’nin, çocukluk yaşlarında âşıklık geleneğine ilgi duymasında büyük rol oynayan Murat Çobanoğlu ve Âşık Reyhani gibi önemli gelenek temsilcileri ile birlikte ilerleyen yıllarda çeşitli etkinliklerde yer aldığı dikkat çekmektedir. Katıldığı yurt çapındaki etkinliklerde farklı yörelerden birçok âşıklık geleneği temsilcisiyle bir araya gelme imkânı bulan Âşık Süphânî’nin memleketi Bayburt’ta âşıklık geleneği temsilcileri ile dinleyicileri buluşturan çeşitli etkinliklerin düzenlenmesine de öncülük ettiği söylenebilir.

Öte yandan Âşık Süphânî’nin, kendisiyle çağdaş diğer gelenek temsilcileri ile birlikte katıldığı etkinliklerde leb değmez ve âşık atışmaları gibi âşıklık geleneğinde oldukça önemli yer tutan fakat günümüzde eskiye kıyasla örneklerine daha az rastlanan çeşitli pratiklerini dinleyiciler önünde başarıyla sergiledikleri ifade edilebilir. Bu hususa ilişkin olarak Âşık Süphânî, şu bilgileri aktarmaktadır;

“Bu esnada çok arkadaşlıklar kurduk yurdumuzun diğer âşıklarıyla. Âşıklarla kurduğumuz arkadaşlıklarla da daha tanınır hale geldik ve bu vesileyle yurt dışına

açıldık. Oralarda düzenlenen şöenlere, konserlere sazımızla-sözümüzle katılmaya başladık. Âşıklıkta ustalaşmaya başlayınca 1986 yılından itibaren rahmetli Murat Çobanoğlu, Âşık Reyhani gibi diğer usta âşıklarla program yapmaya başladık. Bayburt'ta Âşık Hicrani'yi anma gecesi düzenledik. Dönemin Bayburt belediye başkanlarının da desteğiyle yurdumuzun çeşitli yörelerinden 20'ye yakın usta âşığı Bayburt'ta bir araya getirdiğimiz birçok etkinlik düzenledik. Bu etkinliklerde kendi eserlerimizi de çalıp-söyledik, âşık atışmaları da yaptık, leb değmez geleneğini de sergiledik. Mesela Sivaslı Âşık Kul Nuri'yle, rahmetli Âşık Murat Çobanoğlu'yla, İhsan Yavuzer, Rahim Sağlam, Sivaslı Âşık Kaptani gibi gelenek temsilcileriyle âşık karşılaşmaları yaptık” (Süphânî, Kişisel Görüşme, 20.01.2025).

Görsel 2’de Âşık Süphânî’nin, kendisi gibi âşıklık gelenek temsilcileriyle katılmış olduğu bir etkinliğe ilişkin davetiye görülmektedir.

Görsel 2. Âşık Süphânî’nin, gelenek temsilcileriyle katıldığı bir etkinlik davetiyesi (Âşık Süphânî, 2025).

Âşık Süphânî, âşık karşılaşmaları ile ilgili olarak izleyici-dinleyicilerin kendilerine sıklıkla yöneltmekte oldukları önemli bir hususa şu şekilde açıklık getirmektedir;

“Şimdi bize hep soruyorlar; “Bu söylediğiniz şiirleri önceden mi hazırlıyorsunuz?” diye. Böyle bir şey yok. O an aklımıza ne geliyorsa onu çalıp-söylüyoruz. Karşılaşmalarda genellikle jüri bulunuyor. Jüri zaten bize bir kafiye ya da bir ayak veriyor. Jürinin verdiği bu kafiye ya da ayak üzerine o an içimizden gelen duyguları söze, saza döküyoruz” (Süphânî, Kişisel Görüşme, 20.01.2025).

Gerek resmî kuruluşlar gerekse özel kuruluşlar bünyesinde düzenlenen birçok etkinlikte yer alarak âşıklık geleneğinin dinleyici kitlelere ulaştırılmasına önemli ölçüde katkılar sağlayan ve hemen her türde şiirleri bulunan Âşık Süphânî'nin 4 adet kaset çalışması ve seçme şiirlerinden oluşan 2 adet kitabı bulunmaktadır.

Âşık Süphânî'nin kaset çalışmalarına ilişkin kapak fotoğrafları Görsel 3'te görülmektedir.

Görsel 3. Âşık Süphânî'nin kaset çalışmaları (Âşık Süphânî, 2025).

“İlk kasetim 1996 yılında “Toprak Yapımız” ismiyle yayınlandı. Daha sonrasında teröristler tarafından şehit edilen bir üsteğmenimize ithafen 1997 yılında “Şehit Çağlayan'a Ağıt” isimli ikinci kaset çalışmamı hazırladım. 1998 yılında Yâr Deli

Gönül, 1999 yılında da “Beni Benden Sorma” isimli kaset çalışmalarım yayınlandı” (Süphânî, Kişisel Görüşme, 20.01.2025).

Kendi yaşadığı ya da tanıklık ettiği olaylar karşısındaki duygu ve düşüncelerini büyük bir ustalıkla dile getiren birçok şiir kaleme almış olan Âşık Süphânî’nin eserlerinde vatan, millet, bayrak ve memleket sevgisi gibi unsurların sıklıkla ön plâna çıktığı ifade edilebilir. Âşık Süphânî, bu husustaki duygu ve düşüncelerine şu şekilde açıklık getirmektedir;

“Bana göre âşıklıkta bir defa vatan, millet ve bayrak sevgisi olacak. Âşığın sazi vatan için ötecek. Vatansız millet, milletsiz vatan olmaz. Ben kendime bu anlayışı nakşetmişim. Sazımı da bu anlayışla ters düşen yerlerde bugüne kadar asla çalmadım. Çünkü kültür budur. Kültürünüzü yaşarsanız dininizi de yaşarsınız. Kültürden gelir o. Vatan sevgisi insanın doğduğu köyünden başlar bana göre. Ben çoğu etkinliklere milli kıyafetlerle çıkarım. Sazımda da bayrağım vardır, üzerime giyindiğim kıyafetlerimin göğsünde de. O hassasiyeti her zaman gözetiyorum ve bunu da severek yapıyorum. Bayrağımla konuşan bir insanımdır. Öyle bir bayrak sevgim vardır benim. Bir gün sabahın seher vaktinde işe gitmek için evden çıktığımda Bayburt’ta Şehit Osman Tepesi’nde dalgalanan bayrağın sesi bana ilham vermişti. Bulunduğum yerde inşaat vardı. Orada bulup buluşturduğum bir çimento torbasının kağıdına bir şiir kaleme aldım” (Süphânî, Kişisel Görüşme, 20.01.2025).

Âşık Süphânî’nin söz konusu şiirinin bazı dörtlükleri şu şekildedir;

*Ta ezelden âşığınam özen kurban bayrağım,
Sevgin ateş yüreğimde közen kurban bayrağım,
Şehitlere sen sarılıp sen süsledin onları,
Renginde al kanların var bezen kurban bayrağım.*

*Türk’ün onur timsalisin dağa benzer hallerin,
Misk-i amber kokuların bağa benzer hallerin,
Üç kıtada dalgalandın şaha benzer hallerin,
Kaybetmedin şeref şanın özen kurban bayrağım.*

Başka bir şiirinde ise Âşık Süphânî, bir yangın sonucunda yanan evi için duymuş olduğu üzüntüyü şu şekilde dile getirmektedir;

Dinleyin başımdan geçen kazayı,

Az kaldı ki yana toprak yapımız.

Üstünde merteği yoktur çatımız,

Az kaldı ki yana toprak yapımız.

“1996 yılında evim yanmıştı benim, bu vesileyle de Toprak Yapımız isimli ilk kasetimi yaptım. Bu toprak yapısında ben evimi bahane ettim. Fakat insanoğlunun yapısını da anlattım bu eserimde” (Süphânî, Kişisel Görüşme, 20.01.2025).

Anadolu topraklarında sürdürüle gelen âşıklık sanatının geleneksel işleyişini yurt içinde olduğu kadar yurt dışında da insanlara aktarma hususunda önemli katkıları bulunan Âşık Süphânî, bu konuda sağlamış olduğu katkılarla ilgili şu bilgileri aktarmaktadır;

“Ustaları dinledim, 70-80 yaşlarında ihtiyar insanlarla sohbet etmek, zaman geçirmek beni çok mutlu ediyor. Onlarla zaman geçirmek de bana çok şey kattı. Bayburt Üniversitesi'yle birlikte 2017 yılında Türkiye Cumhuriyetlere gittim. Kırgızistan'a davet ettiler beni. Oraya da gittim. Sazımla birlikte eserlerimi çaldım-söyledim. Koçaklamalar vardır, leb değmez vardır bizde. Bunların örneklerini davet edildiğim yerlerde insanlara elimden geldiğince tanıtmaya çalıştım. Bu çerçeve içerisinde çok çalışmalarım oldu. Katıldığım etkinliklerden dolayı birçok plâket, teşekkür belgesi almışumdır. Ama 3. Ordu'dan bir plâket almıştım beni en çok gururlandıran da o plâkettir” (Süphânî, Kişisel Görüşme, 20.01.2025).

Âşık Süphânî'nin, Kırgızistan'daki bir etkinlik öncesinde Kırgız sanatçılarla birlikte yer aldığı fotoğraf, Görsel 4'te yer almaktadır.

Görsel 4. Âşık Süphânî, Kırgız sanatçılarla birlikte (Âşık Süphânî, 2025).

Âşık Süphânî ile ilgili olarak aktarılan tüm bilgiler göz önünde bulundurulduğunda; âşıklık geleneğinin oldukça önemli fakat günümüzde örneklerine az rastlanan irticalen (doğaçlama) çalıp-söyleme, âşık karşılaşmaları ve leb değmez atışmaları gibi temel pratiklerini son derece başarılı biçimde yerine getirebilen bir âşıklık geleneği temsilcisi olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim bu hususa dair örnekleri kendisiyle çalışma kapsamında gerçekleştirilen görüşmede de sunmuştur.

Günümüzde tüm dünyada yaşanan sanayileşme ve küreselleşme süreci ile birlikte Türkiye’de de belirgin bir biçimde hissedilen toplumsal değişim ve dönüşüm neticesinde âşıklık geleneğinin eski ihtişamlı günlerine kıyasla toplum ve bireyler üzerindeki etkisinin azaldığı düşünülmektedir. Günümüz âşıklık geleneğinin yaşayan temsilcilerinden biri olarak Âşık Süphânî, âşıklık geleneğinin ve bu geleneği temsil eden âşıkların karşılaştıkları sorunlarla ilgili duygu ve düşüncelerini bir şiirinde şu şekilde aktarmaktadır;

*Aklıma gelende dolar gözlerim,
O eski günlerim nerede hani?
Eşimi dostumu vallahi özlerim,
O eski günlerim nerede hani?*

*Çoban sürüsüyken her zaman ağa,
Anam azık ederdi giderdik dağa,
Kaşık sallardık aynı çanağa,
O eski günlerim nerede hani?*

*Karnımız doyardı ayrılan paya,
Şükürler ederdik bir bardak çaya,
O zaman var idi edeple hayâ,
O eski günlerim nerede hani?*

*Oğullarım nerde görmüyor gözüm,
İnternet başında olanca çözüm,
Geline kızlara geçmiyor sözüm,
O eski günlerim nerede hani?*

*Dikenî diyene bizden size ne,
Siz artık oldunuz dedeyle nene,
Süphânî sahip ol sen şu çenene,
O eski günlerim nerede hani?*

“Aslında yazdığım şiirde bu konudaki duygu ve düşüncelerimi ifade etmiştim. Bazı şeyleri görünce bize ters geliyor. Mesela Sivas’ın Çallı köyünde Âşık Rahim Sağlam’la dur durak bilmeden üç gün üst üste program yapmıştık. Çalıp-söylediğimiz yer de öylesine tarihi bir odaydı ki oda adeta bizden çalıp-söylememizi istiyordu. Şimdi ben bir gence saygı gösteriyorum fakat ne yapayım onda saygı yok. Ben çarşıda insanlar arasındayken sigaramı bile avucumun içinde saklayarak içerim. Bir şeyi doğru konuşmak lazım; Şimdi âşıklık geleneği asla ölmez bana göre. Zaten âşıklık geleneği ölürse memleket gitmiş demektir. Ne demiş şair? “Bir memleketin şairinin sesi susarsa o memleket gitmiştir. Fakat yeni nesil insanlar koçaklama nedir bilmiyor. Kültürümüze yabancı gençler yetişiyor. Bana göre âşıklığın yaşı, zamanı yoktur. Fakat çile çekmeden âşık olunmaz. Günümüz âşıklarının en büyük sorunlarından birisi geçimlerini sağlama noktasında sıkıntı yaşamalarıdır. Benim âşıklık dışında bir mesleğim olduğundan dolayı bu anlamda bir sıkıntı yaşamıyorum fakat bu geleneği temsil eden yakın arkadaşlarımın birçoğunun âşıklık dışında düzenli gelir sağlayabilecekleri bir meslekleri yok maalesef. Bir yerlerde bir etkinlik olacak davet edilecekler de bir gelir elde edecekler. Geleneği temsil eden âşıklara devlet tarafından sağlanan herhangi bir gelir yok. Düzenlenen etkinliklerde kimi sanatçılar sahne ücretlerini peşin almadan sahneye çıkmıyorlar. Fakat âşıkları davet ettiklerinde; “Yahu ne olacak gel çal-söyle” diyorlar. Uzak yerlerden çıkıp gelen insanlar, yaptıkları işten kazanç sağlayamazlarsa nasıl sağlayacaklar geçimlerini? Âşıklarla ilgili bu hususun da göz ardı edilmemesi gerekiyor bence” (Süphânî, Kişisel Görüşme, 20.01.2025).

Gerek paylaştığı şiirinde olsun gerekse belirtmiş olduğu ifadelerinde olsun Âşık Süphânî, günümüz koşulları doğrultusunda toplumsal yapının değişime uğraması neticesinde âşıklık geleneği temsilcilerine ve onların üretmiş oldukları ürünlere karşı ilginin zayıfladığına dikkat çekmektedir. Âşık Süphânî’nin belirtmiş olduğu düşünceleri göz önünde bulundurulduğunda; dinleyici-izleyici kitlenin âşıklık geleneği ürünlerine karşı ilgisiz tutumlarının veya toplumun bazı kesimlerinde gelenek temsilcilerine eskisi kadar hürmet gösterilmiyor oluşu gibi hususların gelenek temsilcilerinin mesleki motivasyonlarına olumsuz biçimde yansıdığı anlaşılmaktadır. Bu hususun âşıklık geleneği ürünlerinin üretim süreçlerine de olumsuz şekilde etki ettiği düşünülmektedir. Öte yandan âşıklık geleneği temsilcilerinin de her insan gibi düzenli bir gelire ihtiyaç duydukları görülmektedir. Bu bağlamda bu asil geleneğin sürdürülmesine katkı sağlayan günümüz gelenek temsilcilerine destek sağlayabilecek çeşitli devlet politikaları

geliştirilmesinin âşıklık geleneğinin sürdürülebilmesi açısından son derece önemli bir husus olarak göze çarptığını da belirtmek gerekir.

Âşık Süphânî'nin eserleri

Çalışmanın bu başlığı altında âşıklık geleneğinin yaşayan günümüz temsilcilerinden Bayburtlu Âşık Süphânî'nin, Sibelius nota yazım programı aracılığıyla güfteleri ve ezgileri ile birlikte notaya alınan eserlerine ve bu eserlere ilişkin edebi ve müzikal çözümlemelere yer verilmiştir. Araştırma, yalnızca Âşık Süphânî ile gerçekleştirilen yüz yüze görüşme sırasında kimi zaman irticalen (doğaçlama), kimi zaman hikâyeleriyle, kimi zaman da içinden geldiği şekilde aktarmış olduğu 7 eseri ile sınırlandırılmıştır.

Sivas ellerinden arayıp buldu eserinin çözümlemesi

Âşık Süphanî bu eserini, kendisi ile çalışma kapsamında gerçekleştirilen yüz yüze görüşme sırasında irticalen (doğaçlama) çalıp-söylemiştir.

Söz-Müzik: Âşık Süphanî
Yöre: Bayburt
Notasyon: Uğur DOĞAN
Notaya Alınma Tarihi: 21.01.2025

Sivas Elllerinden Arayıp Buldu

Demek ki burada bizler de varız,
Talebesi genç o güzel Nafiz,
Gönüllere olur sizlerden barış,
Hoş geldin Bayburt'a sen Uğur Hoca.

Süphanîyim sizle eyledi kelâm,
Yazan yazsın deyi o güzel kalem,
Sivas ellerine Bayburt'tan selam,
Hoş geldin Bayburt'a can Uğur hoca.

Görsel 5. Sivas ellerinden arayıp buldu eserinin transkripsiyonu

Âşık Süphânî'ye ait Görsel 5'teki Sivas Ellerinden Arayıp Buldu isimli eser müzikal açıdan değerlendirildiğinde ise ritmik yapı itibarıyla kırık hava formundaki bu eserin 7/8'lik usulün (3+2+2) tartım kalıbına göre bestelendiği görülmektedir. Ezgisel açıdan Hüseyini makamında oluşturulan eserin karar sesi la perdesidir. İnci bir seyir yapısına sahip olan eserde kullanılan sesler şu şekildedir;

Eser edebi açıdan incelendiğinde; 11'li hece ölçüsünün 6+5 kalıbıyla oluşturulan koşma biçimindeki bu eser, konu içeriği bakımından övgü, edebi tür bakımından ise güzelleme olarak değerlendirilebilir.

Yârim eserinin çözümlemesi

“Bir gün eşim dedi ki; Süphânî, epey senedir türküler söyledin, kasetler yaptın, kitaplar yazdın. Hiç benim adıma da bir şeyler yazdın mı? Ben de dedim ki; Hatun, sen en azından olmuşsan torunlarımın nenesi. Ben sana türkü söylemeyeyim de kime söyleyeyim? Eylen bir yol da dinle dedim. Ve o anda eşime bir türkü yaptım” (Süphânî, Kişisel Görüşme, 20.01.2025).

Söz-Müzik: Âşık Süphânî
Yöre: Bayburt
Notasyon: Uğur DOĞAN
Notaya Alınma Tarihi: 25.01.2025

Yârim

Sen beni düşürdün ah ile dara,
Açtın bu bağrıma onulmaz yare,
Hakikat seversen düşmezsin dara,
El sözüne kanma can yârim.

Süphânîyim nedir sendeki çile?
Bülbülün feryadı bir nazlı güle,
Alıp şu başımı gitsem gurbet ele,
Dökersin gözlerinden kan yârim.

Görsel 6. Yârim eserinin transkripsiyonu

Âşık Süphânî'ye ait Görsel 6'daki Yârim isimli eser müzikal açıdan incelendiğinde; serbest bir ritmik yapıya sahip olan bu eserin uzun hava formunda olduğu görülmektedir. Ezgisel açıdan oldukça dar bir alanda seyreden ve karar sesi la perdesi olan eserin Hüseyini çeşnili bir türkü olarak değerlendirilebileceği düşünülmektedir. İnici bir seyir yapısına sahip olan bu eserde kullanılan sesler ise şu şekildedir;

Eser edebi açıdan incelendiğinde konu içeriği bakımından aşk-sevda temasını işleyen bu eserin 11'li hece ölçüsünün 6+5 kalıbıyla oluşturulduğu görülmektedir. Eserin sözleri ve ezgisi arasındaki uyumun sağlanması açısından her kıtasının birinci dizelerinin başında "ah hele", dördüncü dizelerinde "yârim" ve dördüncü dizelerden sonra seslendirilen "Vay yârim yârim", "Ah yârim yârim" şeklindeki kavuştak bölümleri göz önünde bulundurulduğunda; koşma biçimindeki bu eserin tür itibarıyla türkü olarak değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

Cumhuriyet eserinin çözümlemesi

Gerçekleştirilen görüşme sırasında Âşık Süphânî, Cumhuriyetin 98. yıl dönümü dolayısıyla yazmış olduğunu belirtmiş olduğu bu şiirini özellikle Köroğlu koçaklamalarında sıklıkla rastlanılan anonim bir usta malı ezgi eşliğinde irticalen (doğaçlama) seslendirmiştir.

Şiir: Âşık Süphânî
Müzik: Anonim
Yöre: Bayburt
Notasyon: Uğur DOĞAN
Nataya Alınma Tarihi: 25.01.2025

Cumhuriyet

(Saz.....) Hey hey

ge ne de hey hey (saz...) Yir mi do kuz e kim toy dü gün kur

duk (saz...) toy dü gün kur duk (saz...) Yol al dı ker van lar

cum hu ri yet le (saz...) Mus ta fa Ke mal le mûh rû nû vur duk (saz...)

mûh rû nû vur duk (saz...) Yaz dır dı fer man lar

cum hu ri yet le cum hu ri yet le (saz.....)

2
Paşasıyla birlik verdi el ele,
Millet ile göğüs gerdi el ele,
Yaralıya merhem sürdü el ele,
Bulundu dermanlar Cumhuriyetle.

3
Kara ak bulutlar kalktı aradan,
Yardımcımız oldu yüce Yaradan,
Denize düşmanı daktı karadan,
Kükredi aslanlar Cumhuriyetle.

4
Sevdasında çile kanlı göz yası,
Hürriyet ışığı oldu telası,
Doksan sekiz yıldır dik durur başı,
Kutlanız bayramlar Cumhuriyetle.

5
Sükreder Süphânî bu günümüze,
Bu miras emanet Ata'dan bize,
Dünyayı şaşırtık getirdik bize,
Çalkandı ummanlar Cumhuriyetle.

Görsel 7. Cumhuriyet eserinin transkripsiyonu

Âşık Süphânî'ye ait Görsel 7'deki Cumhuriyet isimli eser müzikal açıdan incelendiğinde; ritmik yapı itibarıyla kırık hava formundaki eserin 5/8'lik usulün 2+3 tartım kalıbıyla bestelendiği görülmektedir. Karar sesi la perdesi olan eserin ezgisinin Hüseyinî makamı kullanılarak bestelendiği söylenebilir. İnci-çıkıcı bir seyir yapısına sahip olan eserde kullanılan sesler ise şu şekilde gösterilebilir;

Eser edebi açıdan incelendiğinde; 11'li hece ölçüsünün 6+5 kalıbıyla oluşturulan koşma biçimindeki eserin konu itibarıyla kahramanlık-yiğitlik temasını işlediği görülmektedir. Eserin edebi türü koçaklamadır.

Dar günümde eserin çözümlemesi

Söz-Müzik: Âşık Süphânî
Yöre Bayburt
Notasyon: Uğur DOĞAN
Nataya Alınma Tarihi: 28.01.2025

Dar Günümde

(Saz.....)

6 Dar gü nüm de

11 ha lim so ran ol ma dı Ak tı göz le rim den yaş be nim be nim

16 O pi nar da as la des tim dol ma dı Ka na at ey le dim boş be

21 nim be nim boş be nim be nim (saz.) O pi nar da as la des tim

26 dol ma dı Ka na at ey le dim boş be

29 nim be nim Ka na at ey le dim boş be nim be nim (Saz..)

Mert insandan gelmez kimseye zarar,
Düşünmeden boşa vermeyin karar,
Namerdin yağlısı namerde yarar,
Eğemem boynumu baş benim benim.

Gel Süphânî sana desinler deli,
Nice deliller de olmuştur veli,
Dünyada kalıcı dünyanın malı,
Rızkı veren Mevlam, aş benim benim.

Görsel 8. Dar günümde eserin transkripsiyonu

Âşık Süphânî'ye ait Görsel 8'de görülen Dar Günümde isimli eser müzikal açıdan değerlendirildiğinde; ritmik yapı itibarıyla kırık hava formundaki eser 7/8'lik usulün 3+2+2 şeklindeki tartım kalıbıyla bestelendiği görülmektedir. Karar sesi la perdesi olan ve ezgisel açıdan dar bir alanda seyreden eser, Hüseyini çeşnili olarak değerlendirilebilir. İnici-çıkıcı bir seyir yapısına sahip olan eserde kullanılan sesler şu şekilde gösterilebilir;

Eser edebi açıdan incelendiğinde ise; 11'li hece ölçüsünün 4+4+3 kalıbıyla oluşturulan koşma biçimindeki eserin konu içeriği bakımından nasihat temasını işlediği görülmektedir. Bu özellikleri göz önüne alındığında eserin türünün deyiş olduğu ifade edilebilir.

Bilenim yok eserinin çözümlemesi

Soz-MUZİK: Âşık Süphânî
Yöre: Bayburt
Notasyon: Uğur DOĞAN
Notaya Alınma Tarihi: 31.01.2025

Bilenim Yok

Saz... (Saz...)

Â şık ol dum bir gü ze le Söy le dim de

bi le nim yok Ef kâr dök tüm naz lı te le (Saz...)

Söy le dim de bi le nim yok Ef kâr dök tüm naz lı te le

Söy le dim de bi le nim yok Bi le nim yok bi le nim yok

Diyar diyar geziyorum, Gömlek imlek dokuyorum, Eşi dostu seziyorum, Söyledim de bilenim yok.	Sinemdeki dinmez acım, Anlamadım nedir suçum? Ağartmışım başta saçım, Söyledim de bilenim yok.	Telaşın çok çok Süphânî, Gözünde yaş ak Süphânî, Geçer yaşın bak Süphânî, Söyledim de bilenim yok.
---	---	---

Görsel 9. Bilenim yok eserinin transkripsiyonu

Âşık Süphânî'ye ait Görsel 10'da yer alan Aşkın Deryasına isimli eser müzikal açıdan incelendiğinde; ritmik yapı itibarıyla kırık hava formundaki eserin 4/4'lük usulde bestelendiği görülmektedir. Karar sesi la perdesi olan eserin ezgisi Hüseyini makamı ile oluşturulmuştur. İnici-çıkıcı bir seyir yapısına sahip olan eserde kullanılan sesler şu şekildedir;

Eser edebi açıdan değerlendirildiğinde; 11'li hece ölçüsünün 6+5 kalıbı ile oluşturulan koşma biçimindeki eserin konu içeriği bakımından deyiş türü altında değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

Sivrisinek eserin çözümlemesi

Söz-Müzik: Âşık Süphânî
Yöre: Bayburt
Notasyon: Uğur DOĞAN
Notaya Alınma Tarihi: 02.02.2025

Sivrisinek

Ah a man a man Dost lar siv ri si nek i le gir dim sa va
şa Siv ri si nek i le gir dim sa va şa Viz et ti diz et ti bir yan dan
kak tı (saz.....) Kılıç kal ka nı nı ku şan mış gel di Viz et ti diz et ti
bir yan dan kak tı (Saz.....)

2
Ah aman aman
Akşam yatmak için girdim yatağa,
Sırtımı vermiştim güzel yorgana,
Tebelleş oldu sivrisinek bana,
Viz etti, diz etti bir yandan kaktı.

3
Ah aman aman
Çalgıcı m'oldun git ulan o yanı,
Yumruk attım amma çıkmadı canı,
Bunda da var aynı bilmem ne kani,
Viz etti, diz etti bir yandan kaktı.

4
Ah aman aman
Saldıracağı metlup etmedim,
Tarruza karşı çok çaba verdim,
Tam yedi yerimden yarayı yedim,
Viz etti, diz etti her yandan kaktı.

5
Ah aman aman
Süphânîyim savaştım sivrisinekle,
Üstüne yürüdüm kazma kürekle,
Başa çıkamadım ben bu meretle,
Viz etti, diz etti her yandan kaktı.

Görsel 11. Sivrisinek eserin transkripsiyonu

Eserlerin tablo halinde gösterilmesi

Tablo 1’de, Âşık Süphânî’nin çalışma kapsamında derlenerek notaya alınan eserleri, çeşitli özelliklerine göre çözümlenerek gösterilmiştir.

Tablo 1. Âşık Süphânî’ye ait eserlerin edebi ve müzikal özelliklerine göre analizi

Eser Adı	Bîçim	Tür	Konu İçeriği	Hece Ölçüsü	Form	Ritmik Yapı	Karar Sesi	Makam Dizisi	Seyir Yapısı
Sivas Ellerinden	Koşma	Güzelleme	Övgü	11’li (6+5)	Kırık Hava	7/8 (3+2+2)	La	Hüseyni	İnici
Yârim	Koşma	Türkü	Aşk-Sevda	11’li (6+5)	Uzun Hava	-	La	Hüseyni	İnici
Cumhuriyet	Koşma	Koçaklama	Yiğitlik-Kahramanlık	11’li (6+5)	Kırık Hava	5/8 (2+3)	La	Hüseyni	İnici-Çıkıcı
Dar Günümde	Koşma	Deyiş	Deyiş-Nasihat	11’li (4+4+3)	Kırık Hava	7/8 (3+2+2)	La	Hüseyni	İnici-Çıkıcı
Bilenim Yok	Koşma	Türkü	Aşk-Sitem	8’li (4+4)	Kırık Hava	5/8 (2+3)	La	Hüseyni	İnici
Aşkın Deryasına	Koşma	Deyiş	Deyiş-Nasihat	11’li (6+5)	Kırık Hava	4/4	La	Hüseyni	İnici-Çıkıcı
Sivrisinek	Koşma	Türkü	Mizah-Taşlama	11’li (6+5)	Uzun Hava-Kırık Hava	- 5/16 (3+2)	La	Hüseyni	İnici

TARTIŞMA VE SONUÇ

Âşıklık geleneğinin yaşayan günümüz temsilcilerinden Bayburtlu Âşık Süphânî’nin yaşamı, âşıklık geleneği içerisindeki konumu ve çeşitli eserleriyle bilimsel literatüre kazandırılması amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre;

Bayburt’ta çobanlık yaparak geçimini sağlayan bir babanın oğlu olarak 1960 yılında dünyaya gelen Âşık Süphânî, yöreye uğrayan Murat Çobanoğlu, Şeref Taşlıova, Âşık Reyhani ve Mevlüd İhsani gibi âşıklık geleneğinin önde gelen usta isimlerinden etkilenecek küçük yaşlarda âşıklık sanatına yönelmiştir. 15-16 yaşlarındayken satın aldığı bir bağlamayı kendi çabalarıyla çalmayı öğrenen Âşık Süphânî’nin doğrudan çıraklığını yaptığı herhangi bir ustası bulunmamaktadır. Çocuk yaşlarda sürekli hasta olmasından dolayı amcasının kendisine yakıştırmış olduğu Süphân ismini mahlas olarak benimseyen Âşık Süphânî, çalıp-söylediği eserlerinde bu mahlası kullanmış ve halk arasında bu isimle tanınmıştır. Âşıklık dışında geçimini sağladığı başka bir mesleği bulunan Âşık Süphânî, âşıklığının ilk yıllarında yöresel türküler ve usta malı eserler çalıp-söylemiş, sanatsal meziyetlerini geliştirme hususunda usta âşıklardan ve çağdaşı olan gelenek temsilcilerinden önemli ölçüde faydalanmıştır. 4 kaset çalışması, 2 şiir kitabı ve 400’ün üzerinde eseri bulunan Âşık Süphânî, yurt içi ve yurt dışındaki birçok etkinlikte âşıklık geleneğinin leb değmez, âşık atışmaları ve irticalen (doğaçlama) çalıp-söyleme gibi günümüzde örneklerine az rastlanan temel pratiklerini büyük bir ustalıkla dinleyicilere aktaran, Kültür Bakanlığı’na bağlı bir âşıklık geleneği temsilcisidir.

Âşık Süphânî'nin çalışma kapsamında değerlendirilen 7 eserinin tamamı koşma biçiminde, ezgi yapısı itibarıyla Hüseyini makamında ve la karar sesindedir. Bu açıdan Âşık Süphânî'nin sunmuş olduğu eserleri ezgisel olarak çeşitlilik arz etmemektedir.

Edebi tür açısından 7 eserin 3'ü (Yârim, Bilenim Yok, Sivrisinek) türkü, 2'si (Dar Günümde, Aşkın Deryasına) deyiş, 1'i (Cumhuriyet) koçaklama ve 1'i de (Sivas Ellerinden) güzelleme türündedir.

Konu içeriği bakımından 7 eserin 2'si (Dar Günümde, Aşkın Deryasına) deyiş-nasihat, geriye kalan her bir eser ise övgü (Sivas Ellerinden), aşk-sitem (Bilenim Yok), aşk-sevda (Yârim), yiğitlik-kahramanlık (Cumhuriyet), mizah-taşlama (Sivrisinek) temalarını işlemektedir.

Gerçekleştirilen görüşme sırasında saz eşliğinde ve saz olmaksızın aktarmış olduğu tüm eserler dikkate alındığında; Âşık Süphânî'nin şiirlerinin konu içeriği bakımından oldukça geniş bir çeşitliliğe sahip olduğu fakat ezgisel açıdan aynı ölçüde çeşitlilik arz etmedikleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

Bilenim Yok isimli eser 8'li hece ölçüsünün (4+4) kalıbıyla, Dar Günümde isimli eser 11'li hece ölçüsünün (4+4+3) kalıbıyla meydana getirilmiştir. Geriye kalan 5 eserin tamamı (Cumhuriyet, Aşkın Deryasına, Sivrisinek, Sivas Ellerinden, Yârim) 11'li hece ölçüsünün (6+5) kalıbıyla meydana getirilmiştir.

Bu bağlamda Sivas Ellerinden Arayıp Buldu isimli eserini görüşme sırasında irticalen (doğaçlama) çalıp-söyleyen ve daha önceden kaleme almış olduğu Cumhuriyet isimli eserini kalıplaşmış usta malı bir ezgi eşliğinde irticalen icra eden Âşık Süphânî, çalışmada yer alan eserlerinde gerek biçim gerek tür gerek konu içeriği bakımından âşıklık geleneği edebi normlarının genel karakteristik özelliklerini aslına uygun biçimde yansıtmaktadır. Bu husus Âşık Süphânî'nin, âşıklık geleneği teamüllerine sıkı sıkıya bağlı bir gelenek temsilcisi olduğunu da göstermektedir.

Form itibarıyla Sivrisinek isimli eser hem uzun hava hem de kırık hava formunu bünyesinde bir arada barındırmaktadır. Yârim isimli eser uzun hava formundadır. Geriye kalan 5 eserin tamamı (Sivas Ellerinden, Cumhuriyet, Dar Günümde, Bilenim Yok, Aşkın Deryasına) kırık hava formundadır.

Ritmik yapı bakımından; Sivas Ellerinden ve Dar Günümde isimli eserler 7/8'lik usulün (3+2+2) tartım kalıbıyla, Cumhuriyet ve Bilenim Yok isimli eserler 5/8'lik usulün (2+3) tartım

kalıbıyla, Aşkın Deryasına isimli eser 4/4'lük usulle ve hem uzun hava hem de kırık hava formunu içeren Sivrisinek isimli eser ise 5/16'lık usulün (3+2) tartım kalıbıyla bestelenmiştir.

Seyir yapısı bakımından; Sivas Ellerinden, Yârim, Bilenim Yok ve Sivrisinek isimli eserler inici, Cumhuriyet, Dar Günümde ve Aşkın Deryasına isimli eserler ise inici-çıkıcı seyir özellikleri göstermektedir.

Öneriler

İlerleyen süreçte gerçekleştirilecek benzer nitelikteki çalışmalara fayda sağlaması açısından bu araştırma özelinde çeşitli önerilerde bulunulacak olursa;

Âşık Süphânî'nin başkaca eserleri hakkında edebiyat ve müzik disiplini çerçevesinde ya da farklı disiplinler aracılığıyla çeşitli çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Türkiye'nin başka yörelerinde yaşayan âşıklık geleneği temsilcileri ve geleneğe sağlamış oldukları katkılar hakkında farklı yöntemler ışığında çeşitli çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Farklı araştırma yöntem ve teknikleri ışığında farklı bakış açıları doğrultusunda Bayburt ya da Anadolu'nun başka yörelerinde günümüzde sürdürülen âşıklık geleneği pratikleri hakkında kapsamı geniş çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Âşıklık geleneğinin yaşayan günümüz temsilcilerinden biri olarak Âşık Süphânî'nin çalışma özelinde aktarmış olduğu görüşleri; sözlü Türk halk kültürünün başlıca unsurlarından biri olan ve yüzyıllardır varlığını sürdüren bu kadim geleneğin, dönüşüme uğrayan toplum yapısı ve bireylerin değişen yönelimleri neticesinde eskiye kıyasla etkisinin azaldığını göstermektedir.

Bu bağlamda; âşıklık geleneği temsilcilerinin dinleyici kitlelerle buluşturulmasına vesile olacak yurt içinde ve yurt dışında çeşitli kültürel-sanatsal etkinlikler düzenlenerek bu asil geleneği temsil eden âşıklara maddi-manevi katkı sağlamanın yanı sıra genç dimağlara âşıklık geleneğini tanıtmaya olanağı sağlanabilir. Günümüz medya kuruluşlarındaki çeşitli program yayınlarında popüler kültür unsurları kadar olmasa da âşıklık geleneği temsilcilerine yer verilerek izleyici-dinleyici kitleler üzerinde bir farkındalık oluşturulabilir. Âşıklık geleneği temsilcilerinin birçoğunun geçimini sağlayabileceği başkaca bir meslekleri olmadığı gerçeğinden hareketle bu insanların varlıklarını temsil etmiş oldukları gelenekle sürdürebilmeleri hususunda devletin resmî kurumları aracılığıyla çeşitli kültür-sanat politikaları geliştirilebilir.

Sınırlılıklar ve güçlü yönler

Bu çalışmanın bazı kısıtlılıkları bulunmaktadır. Âşıklık geleneğinin yaşayan günümüz temsilcilerinden Bayburtlu Âşık Süphânî'yi ve bazı eserlerini konu edinen bu çalışmada Âşık Süphânî'nin tüm eserlerine geniş kapsamlı bir biçimde yer verilebilmesi mümkün değildir. Bu bağlamda gerçekleştirilen çalışma neticesinde ortaya koyulan bulgular ışığında gerek Âşık Süphânî'nin tüm eserleri hakkında olsun gerekse Anadolu sahası günümüz âşıklık geleneğinin tamamı hakkında olsun genel anlamda bir değerlendirmede bulunulamayacağı açıktır.

Âşıklık geleneğinin günümüzde yaşayan temsilcilerinden birinin, kendisi hakkında gerçekleştirilen bir çalışmaya doğrudan kaynaklık etmiş olması, çalışmanın güçlü yönleri arasında gösterilebilir.

KAYNAKLAR

- Açar, Y. (2022). Âşıklık geleneği kültür elçisi Âşık Yaşar Reyhanî'nin müzikal kimliği üzerine tespitler. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 11(3). 1443-1457. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1104619>
- Akduman, E. (2011). Ali Sırrı Çoban (Süphanî). F. A. Turan ve R. G. Saluk (Ed.). *Sazın ve sözün sultanları: yaşayan halk şairleri VI*. (1. Baskı, s. 101-111). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Artun, E. (2008). *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*. (1. Baskı), İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Âşık Süphânî (2025). Yaşamı, âşıklığı ve âşıklık geleneği üzerine Âşık Süphânî ile kişisel söyleşi, (13.01.2025).
- Bektaş, E. (2021). Değişen icra mekanları ve geleneğin dönüşümü Kars aşıklık geleneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi*, 7(14), 316-339. <https://doi.org/10.36442/AMADER.2021.49>
- Beyaz Özbey, İ. (2022). Dijitalleşme, sosyal medya ve risk toplumu. *İmgelem*, 6(10), 141-158. <https://doi.org/10.53791/imgelem.1053815>
- Boratav, P., N. (1969). *100 soruda Türk halk edebiyatı*. (1. Baskı). İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Dilçin, C. (1983). *Örneklerle Türk şiir bilgisi*. (1. Baskı). Ankara: Sevinç Basımevi.
- Doğan, U. (2023). *Alevi uyanışı bağlamında âşıklık geleneği ve bir uyanış önderi: Ozan Rehberî* (Yayın No: 811943) (Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Güçlü, İ. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri teknik-yaklaşım-uygulama*. (2. Baskı). Ankara: Nika Yayınevi.
- Günay, U. (2018). *Türkiye'de âşık tarzı şiir geleneği ve rüya motifi*. (8. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kafkasyalı, E., G. & Oğuzhan, M. (2025). Dijitalleşmenin birey ve toplum üzerindeki hegemonyası: Dijital hegemonya. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* (70), 55-63. <https://doi.org/10.18070/erciyesiibd.1564099>
- Kaya, D. (1991). *Sivas'ta âşıklık geleneği ve Âşık Ruhsatî* (Yayın No: 19654) (Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Kaya, D. (2000). *Âşık edebiyatı araştırmaları*. (1. Baskı). İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Kaygusuz, İ. (2024). Küreselleşme ve dijitalleşme süreçlerinin kültürel melezleşme eğilimleri üzerindeki etkisi. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 18(36), 20-38. <http://dx.doi.org/10.29228/tbd.2007.76499>

- Metin, O., & Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: iletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (Özel Sayı 2), 273-294. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227356>
- Oğuz, M., Ö. (2001). *Halk şiirinde tür, şekil ve makam*. (1. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Öger, A. (2010). Denizli’de aşıklık geleneği ve sorunları. *Turkish Studies*. 5(3). 1754-1763. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.1496>
- Ölçer Özünel, E. (2019). Geleneğin Geleceği: Somut Olmayan Kültürel Miras Unsuru Olarak Âşıklık. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 39-45. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/910709>
- Reinhard, K. & Reinhard, U. (2007). *Türkiye’nin müziği*. (2. Baskı). (S., Sun, Çev.), Ankara: Sun Yayınevi.
- Ritzer, G., & Stepnisky, J. (2014). *Sosyoloji Kuramları*. (2. Baskı). (H., Hülür, Çev.). Ankara: De Ki Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (2014). *Âşık edebiyatı araştırmaları*. (1. Baskı). Konya: Kömen Yayınları.
- Şimşek, E. (2016). Âşık Veysel’in âşıklık geleneği içerisindeki yeri üzerine bir değerlendirme. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 4(9), 117-126. <https://doi.org/10.31126/akrajournal.328241>
- Şişman, B. (2007). Karadeniz yöresinde yaşayan kemençeli âşık geleneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 1(1). 210-224. <https://www.sosyalarastirmalar.com/articles/minstrelsy-tradition-with-fiddle-in-the-black-sea-region.pdf>
- TRT Arşiv (2018, Aralık 21). Dudak değmez geleneği/TRT arşiv (Video). YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=FzJtr8Km0VM&ab_channel=TRTAr%C5%9Fiv
- Türkan, H. K. (2016). Âşıklık geleneği ve Âşık İsmail Tezanî’nin âşıklık geleneği içindeki yeri. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*. 4(8), 252-265. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.509348>
- Ünal, Ö. N., & Çalışkan, Ş. S. E. (2023). Âşıklık geleneği bağlamında Bayburtlu bir âşık: Âşık Kurbanî. *Turkish Studies - Language*, 18(1), 597-609. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.63910>

KATKI ORANI CONTRIBUTION RATE	AÇIKLAMA EXPLANATION	KATKIDA BULUNANLAR CONTRIBUTORS
Fikir ve Kavramsal Örgü Idea or Notion	Araştırma hipotezini veya fikrini oluşturmak Form the research hypothesis or idea	Uğur DOĞAN
Tasarım Design	Yöntem ve araştırma desenini tasarlamak To design the method and research design.	Uğur DOĞAN
Literatür Tarama Literature Review	Çalışma için gerekli literatürü taramak Review the literature required for the study	Uğur DOĞAN
Veri Toplama ve İşleme Data Collecting and Processing	Verileri toplamak, düzenlemek ve raporlaştırmak Collecting, organizing and reporting data	Uğur DOĞAN
Tartışma ve Yorum Discussion and Commentary	Elde edilen bulguların değerlendirilmesi Evaluation of the obtained finding	Uğur DOĞAN
Destek ve Teşekkür Beyanı/ Statement of Support and Acknowledgment		
Bu çalışmanın yazım sürecinde katkı ve/veya destek alınmamıştır. No contribution and/or support was received during the writing process of this study.		
Çatışma Beyanı/ Statement of Conflict		
Araştırmacıların araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur. Researchers do not have any personal or financial conflicts of interest with other people and institutions related to the research.		
Etik Kurul Beyanı/ Statement of Ethics Committee		
Bu araştırma, Bayburt Üniversitesi Etik Kurulunun 24.02.2025 tarihli ve E-51694156-050.04-263186 sayılı kararı ile yürütülmüştür. This research was conducted with the decision of Bayburt University Ethics Committee dated 24.02.2025 and numbered E-51694156-050.04-263186.		

Bu eser [Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) ile lisanslanmıştır.